

HOERA!

JE GAAT OP STAP MET NATTE VOETEN!

EEN TOCHT KRISKRAS DOOR DE STAD LANGS DE OEVERS VAN DE DIJLE

----- **STOP!** ----- In dit boekje staan twee wandelingen. Is Mechelen nog helemaal nieuw en onbekend voor jou? Piep dan gauw eens aan de andere kant van dit boekje! Daar ontdek je een wandeltocht door het centrum van de stad. Aan jou om te kiezen of je er liever op uit trekt met de vrolijke dierentrop van de andere wandeling ofwel nu de bladzijde omslaat om op stap te gaan langs de waterkantjes van Mechelen.

HOE GEBRUIK JE DIT BOEKJE ?

Hieronder vind je een aantal **tekentjes** die steeds terugkomen in de wandeling. Ze **helpen** je de verschillende delen van de tekst gemakkelijk te **herkennen**:

wijst altijd de **weg** aan die je moet **volgen**

verwijst naar de duizend leuke **doe-dingen** die je op het **Het Grote Plan** vindt. Aan de slag!

SPELPRIKKEL

Als je ziet, wordt een **moeilijk woord** uitgelegd.

De **kadertjes** bevatten heel wat **leuke weetjes** over huizen, plekjes, personen en dieren waarmee je op je tocht kennis maakt.

Voor deze wandeling trek je best een hele voor- of namiddag uit. Natuurlijk hoef je niet aan alle haltes van de tocht evenveel tijd te besteden, en ook in de **opdrachtjes** kan je snoeien. De wandeling duurt zolang jij wilt!

DAMES EN HEREN, WIJ STELLEN U VOOR... DE DIJLE!

Van bij het begin speelde deze rivier de hoofdrol in het leven van de stad Mechelen.

Zonder rivier geen stad, zou je kunnen zeggen!

Via de Dijle kwamen allerlei mensen en dingen de stad binnengevaren.

Heel wat Mechelaars werkten en leefden ook langs de oevers van de rivier.

Wat een drukte!

**De Dijle wordt onze reisleidster, die ons op deze tocht
heel wat van haar geheimen zal prijsgeven.**

Je ontdekkingstocht langs de Dijle start voor **LAMOT**, het immense bakstenen gebouw dat als een stoomboot aan het water ligt.

LAMOT is niet alleen de naam van dit gebouw maar ook van een beroemd bier! Tot in 1994 was **LAMOT** een brouwerij, en als je het gebouw eens goed bestudeert, vind je daar nog heel wat sporen van terug... Voor de brouwerij was het erg handig om vlakbij een rivier te liggen. Al het **afval** kon rechtstreeks in de rivier gedumpt worden, en om **bier** te kunnen brouwen, heb je natuurlijk ook **water** nodig. Maar dat niet alleen... Ook **graan** is een onmisbaar **ingrediënt** van bier en dat werd per schip aangevoerd over de rivier. Zeg nou zelf, waar kan een brouwerij dan beter zijn optrekje hebben dan op de oever van de Dijle?

! ingrediënt - alles wat nodig is om een recept klaar te maken

Als je even binnenpiept in **LAMOT**, merk je meteen dat dit gebouw vandaag geen brouwerij meer is.

In 2005 kreeg **LAMOT** een nieuw gezicht. Niet zomaar van de ene op de andere dag natuurlijk! Eerst moest de oude brouwerij helemaal verbouwd worden. En aangezien de grond dan toch opengegooid moest worden, beslisten **archeologen** maar meteen om die eens goed om te woelen op zoek naar **voorwerpen van vroeger** die een **verhaal** vertellen over deze plek.

! stroomafwaarts - met de stroom van de rivier mee

Natuurlijk lagen langs de Dijle niet alleen brouwerijen. Straks kom je op je tocht bijvoorbeeld ook nog langs een plek waar ooit bloemmolens stonden.

Dacht je dat al die bedrijven zomaar hun favoriete plekje konden uitkiezen op de oevers van de rivier? Mis poes! De meest vervuilende fabrieken moesten **stroomafwaarts** gebouwd worden. Zo hoefde de troep die ze in de Dijle loosden de stad niet meer te doorkruisen, maar kwam die in het water terecht op de plek waar de rivier de stad bijna weer de rug toekeerde.

En inderdaad, de grond waarop jij nu staat, zat vol geheimen! Tijdens het graven stootten de archeologen op een heuse **boomstamwaterput**, stukjes skelet van **vissen**, bot van **wilde dieren** en etensresten van **speenvarkens**. De vondsten waren maar liefst **tien eeuwen** oud! Mechelen was toen een belangrijke **haven** waar producten toekwamen en vertrokken, van en naar andere havensteden verspreid over heel Europa.

Vandaag ligt de Dijle er heel wat rustiger bij, als een **oude dame** die een erg druk leven achter de rug heeft en nu besloten heeft het wat kalmer aan te doen. Alleen de weerspiegeling van de gebouwen in het water herinnert haar nog aan haar jonge jaren en aan de belangrijke rol die zij heeft gespeeld in de geschiedenis van haar stad...

!. **archeoloog** - iemand die op zoek gaat naar overblijfselen van heel lang geleden, om te begrijpen hoe de mensen toen leefden **!.** **boomstamwaterput** - een uitgeholde boomstam die als waterput wordt gebruikt

Loop de kade voor LAMOT op. Je staat nu op de HAVERWERF.

WERF is een oud woord voor **kade**. Lang geleden legden hier schepen aan die **haver** vervoerden en verhandelden. In ruil voor een paar vierkante meter opslagruimte moesten de schippers een som geld betalen aan de stad Mechelen. Al die belastingen kwamen terecht in de schatkist van de stad en later in de portemonnee van de bouwheren, die het geld gebruikten om de Mechelse straten op te smukken met prachtige **huizen**. Drie van deze huizen staan je op te wachten op het einde van de **HAVERWERF**.

Maar, dames en heren... voor we daarheen gaan, graag nog even uw aandacht voor de foto's hiernaast: Vroeger werd op deze kade niet alleen **graan** en **haver** gelost. Ook voor de **mosselen** was dit het eindpunt van een lange reis over het water. In grote zakken werden ze op kruiwagens getild en zo zetten ze hun tocht verder over land. Van de **HAVERWERF** helemaal te voet naar de nabije gemeenten!

03

04

Vlakbij vind je **trapjes** die naar de Dijle afdalen.
Vind je ze? Goed kijken, ze liggen onder een loopbrugje.

Wie dacht dat **wasmachines** altijd hebben bestaan, moet deze foto maar eens goed bekijken. 100 jaar geleden stonden de vrouwen op deze trapjes te zwoegen om de **was** te doen.

Geef ons toch maar die wasmachine! Knopje drukken en hup... Frisse kleertjes! Wat een luxe...

Mechelse Meubelmakers

Amai, wat was de **HAVERWERF** een bedrijvige plek! Vrouwen deden hier niet enkel de was. 100 jaar geleden stond Mechelen bekend als dé **meubelstad** van België. En het waren opnieuw de Mechelse vrouwen die tegen een hongerloontje de zittingen **vlochten** voor de **stoelen** waarvoor Mechelen bekend stond tot ver buiten haar grenzen (en vandaag nog altijd). Meestal zaten ze buiten te werken, voor hun huisje. Daar was meer licht, want in die tijd hadden de meeste mensen natuurlijk nog geen elektrische verlichting binnen! Ondertussen konden ze de kleintjes in het oog houden en ook nog even het huishouden doen...

Een ideaal moment trouwens om er eens goed op los te **lamméren** met de burens!

∴ **lamméren** - een Mechels dialect woord voor kletsen en eigenlijk ook wel roddelen

05

06

Wie weet heb jij zo'n **Mechelse stoel** in je huiskamer staan!?
Of wil je er zelf één vlechten zoals de Mechelse vrouwen deden?

Hoe maak ik mijn eigen **Mechelse stoel**:

- ga op zoek naar **stro**
- leg het stro te **weken** in de Dijle (en zorg dat je daarbij zélf niet in het water tuimelt)
- klop het geweekte stro mals en buigzaam met een platte houten hamer op de boord van de kade
- schik het stro volgens het **patroon** dat je hiernaast getekend ziet:

Om de lange werkdag wat leuker te maken, zongen de dames dikwijls ook **volksliedjes** tijdens het vlechten. Ken jij er zo eentje, een liedje uit de oude doos? Dit liedje past alvast perfect bij de plek waar jij nu bent. **Blaas je longen maar eens vol Dijle-lucht en laat de oevers van de Dijle weergalmen zoals vroeger!**

AAN DE OEVER VAN DE DIJLE...

Aan de oever van de Dijle
Diep verscholen in het riet,
Zat een kleine jonge kikker
Bij zijn moeder op de knie!

'Ziet ge daar', zo sprak de moeder,
'Ziet ge daar dien ooievaar,
't Is de moord'naar van uw vader,
Hij vrut hem op met huid en haar.'

'Potverdomme,' sprak de kleine,
'Heeft die smeerlap dat gedaan?
Als ik later sterk zal wezen,
Zal ik hem op zijn bakkes slaan!'

Vele jaren zijn verstreken
En die kikker leeft niet meer,
Maar die ooievaar die zijn bakkes
Doet nog altijd even zeer.

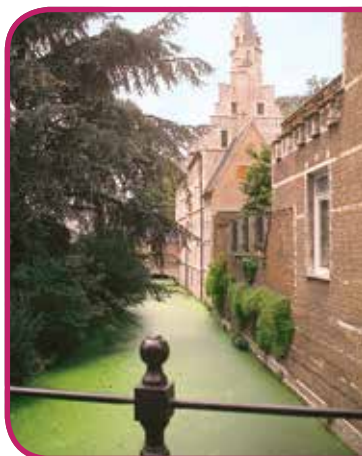
Loop verder de **Haverwerf** af, weg van **Lamot**.
Zie je aan de overkant van het water een kleine opening
tussen de huizen?

Hier vertrok ooit een **vlietje**. Heel wat van dit soort watertjes liepen als **aders** door de stad. Je vindt ze vooral aan de overkant van de Dijle, en als je even diep nadenkt, begrijp je vast waarom...

07

Inderdaad! Water stroomt van hoog naar laag. De plek waar jij nu staat, ligt hoger dan de overkant van de Dijle. Wanneer het water in de Dijle gevaarlijk hoog kwam te staan door de vele regen, werden de mensen en de huizen op de laagste oever bedreigd door **overstromingen**. Om dat water op te vangen, werden kanaaltjes gegraven – **vlietjes** dus – op de laagste oever van de Dijle.

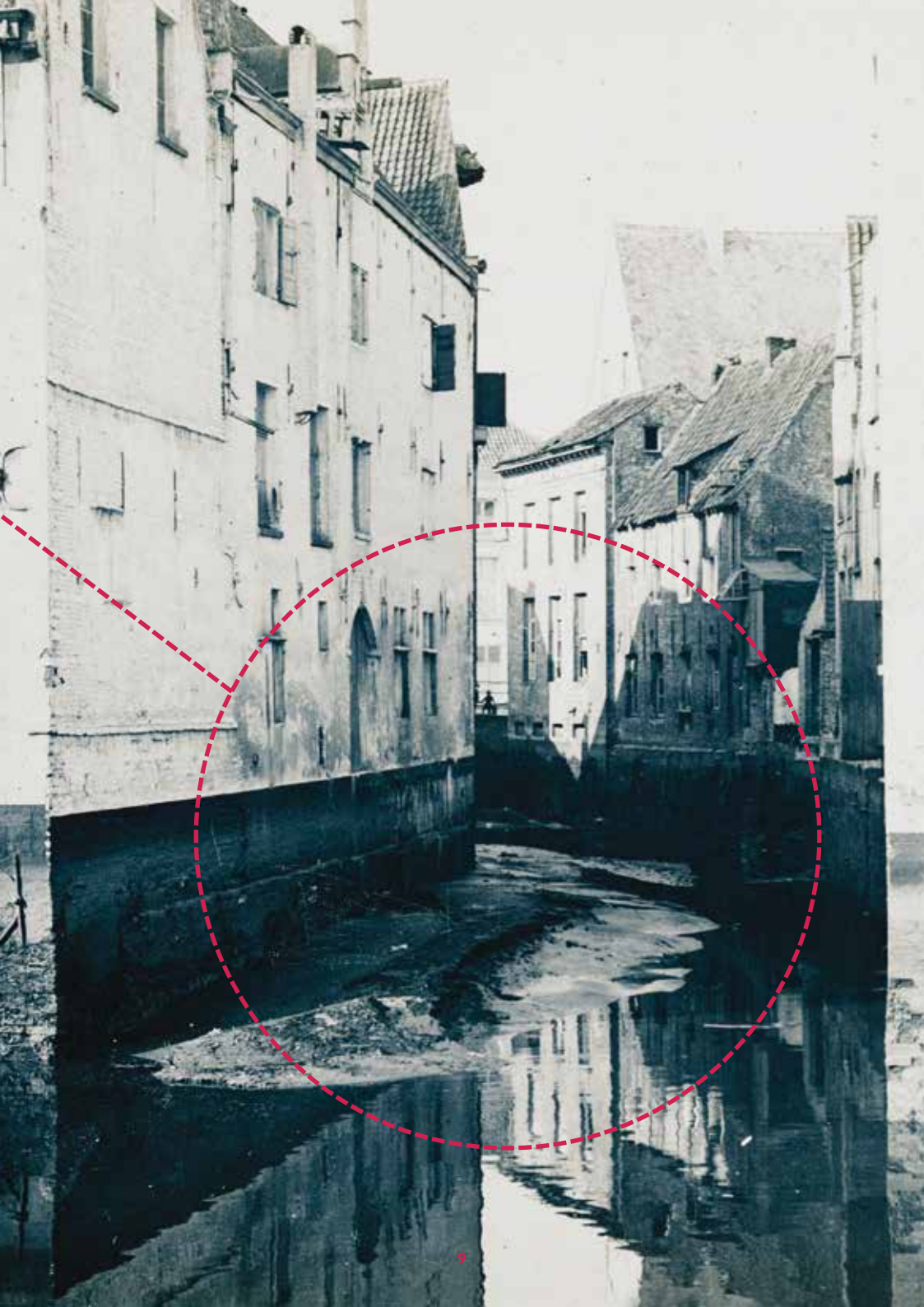
08

In vroegere tijden barstten er soms grote **epidemieën** uit die aan duizenden mensen het leven kostten. De vlietjes waren voor de bacteriën natuurlijk de ideale weg om zich in de stad te verspreiden en iedereen te besmetten. Hierdoor werden alle vlietjes dus maar **overwelfd** of dichtgegooid. Eén vlietje ontsnapte hieraan: 't Groen Waterke in het centrum van de stad. Ondertussen werden er enkele vlietjes terug opengelegd, want water in de stad: da's gezellig. Op het Grote Plan kan je zien waar! En wees maar niet bang, ziek zal je er niet meer van worden: ondertussen ligt er overal **riolering**.

- ⚠️ **vlietje** - kanaaltje waarin water opgevangen wordt en dat meehelpt overstromingen te vermijden
- ⚠️ **epidemie** - besmettelijke ziekte
- ⚠️ **overwelfen** - overdekken
- ⚠️ **riolering** - een wirwar van ondergrondse buizen om afval- en hemelwater op een veilige en gezonde manier af te voeren

Zet je tocht verder,
tot je op je linkerkant drie wel héél aparte huizen tegenkomt.

09

10

Het **linker huis** werd gebouwd in de 17de eeuw. De **twee andere** stonden er al een eeuw vroeger. De gevel van elk huis verradt telkens de naam die men eraan gaf. Heb jij al opgemerkt waarom het eerste huis **Sint-Jozef** heet, het middelste **De Duiveltjes** en het derde **'t Paradijske**?

Vroeger had men de gewoonte **namen** te geven aan huizen in plaats van nummers. In sommige verre landen gebeurt dat nog steeds. Natuurlijk moet je dan een andere manier bedenken om je huis herkenbaar te maken, voor de postbode of voor bezoekers. **Zo kwam men op het idee figuren of namen op de gevel aan te brengen.**

Misschien was er nog wel een reden waarom huizen vroeger geen nummer hadden. Ooit geloofde men dat sommige getallen een gevaarlijke betekenis hadden. **Stel je voor dat je in nummer 13 woonde!**

Op dezelfde manier werden ook de **aftelrijmpjes** geboren. Met die grappige kinderliedjes – denk maar aan **lene Miene Mutte** – kon je het aantal personen of het aantal dieren van een kudde tellen zonder cijfers te moeten gebruiken. Zo kreeg niemand het ongeluksgetal 13 opgeplakt. En het blijft nog altijd verduiveld handig om te beslissen **aan wie het is!**

Neem de twee wapenschildjes op het huis 't **Paradijske** onder de loep. Je hoeft geen **heraldiek** te hebben gestudeerd om te zien dat ze van elkaar verschillen! Schildjes waarop een **ruitvorm** ♦ met de **punt naar boven** prijkt, zijn voor **dames**. Op de gevel waar je nu voor staat, is het damesschildje dat van **Eleonora**, de zus van Keizer Karel. Op het andere schild ontdek je **horizontale lijnen** -_- die verklappen dat het schild bij een **man** hoorde. Inderdaad, dit schild is van niemand minder dan **Keizer Karel** zelf!

! **Heraldiek** - De heraldiek weet alles van wapenschilden. Een wapenschild is een kleurrijke tekening waaraan je een familie, stad of land kan herkennen. Je vindt ze op vlaggen, op wapens of op gebouwen, zoals hier op het huis 't **Paradijske**.

11

Familieschilden - In de Middeleeuwen had bijna elke belangrijke familie een **schild**, waarop **symbolen** stonden die toonden wie ze waren. Uit die symbolen kon je onder andere het **beroep** van de familie aflezen. Zo had een bankiersfamilie geldstukken op haar schild staan. De **woonplaats** van de familie kon je dan weer herkennen aan de **kleuren** op het schild.

Keizer Karel - Klinkt die naam je onbekend in de oren? Keizer Karel werd geboren in **Gent**, in het begin van de 16de eeuw, en opgevoed te **Mechelen** door zijn tante Margareta van Oostenrijk, een belangrijke dame voor de geschiedenis van deze stad. Bij ons staat Keizer Karel vooral bekend als de Keizer in wiens rijk de **zon nooit onderging**.

Wacht nog eventjes met oversteken.

Over de buurt die links van de brug ligt, zou je wel een film kunnen maken! De **Keerbergstraat**, een beetje verderop, was nog niet zo lang geleden **de kloppende slagader van deze volkse wijk**. Er viel altijd wel iets te beleven.

12

Elk jaar werden ook in deze buurt de **Gebuerekermissen** gehouden, een buitengewoon buurtfeest. Drie tot vier zomerdagen lang kon je aan allerhande volksspelen deelnemen, van zaklopen tot koordtrekken en worsten bijten. Tijdens deze **gebuerekermissen** werd de **Keerbergstraat** één dag lang omgetoverd tot het decor van een wel heel merkwaardige wedstrijd, **on ter 't schoenste kaffedrinken** genaamd...

13

De wedstrijd ON TER 'T SCHOENSTE KAFFEDRINKEN

Alleen **dames** konden zich voor deze wedstrijd inschrijven (sorry heren...). Op de ochtend van de wedstrijd poetsten de deelnemers nauwgezet de stoep voor hun gevel en fleurden hun vensterbanken op met slingers of bloemen. Ze plantten er een tafeltje neer, dekten het zorgvuldig met hun mooiste tafelkleedje en hun meest kostbare koffiekopje, trokken hun mooiste jurk aan en gingen tenslotte zitten wachten op de heren van de **jury**.

Die trokken van tafeltje naar tafeltje, controleerden of de kandidate een beschaafd gesprek kon voeren, én – de beslissende proef – keken **hoe elegant ze koffie kon drinken**. De dame die op de meest verfijnde manier haar kopje leegdronk, won de wedstrijd. Misschien een ideeetje voor verjaardagspartijtjes?

14

..! **On ter 't schoenste kaffedrinken** (in het Mechels) - om ter elegantst koffie drinken (in het Algemeen Nederlands)

En dan nu... de KRAANBRUG !

Kraanbrug?! Precies! Even voorbij het huis **De Duiveltjes**, aan de andere kant van de brug, stond zeshonderd jaar lang een enorme **kraan** die de schepen die hier aanmeerden loste en laadde. Om de kraan te doen werken, moesten mensen in de **reuzenwielen** van de kraan lopen! Die hulpjes werden de **kraankinderen** genoemd.

!. **kraankinderen** - volwassenen die de kraan in beweging zetten door in een rad te lopen

Steek de **Kraanbrug** over, maar wees voorzichtig, de brug wordt ook gebruikt door auto's die de stad uitrijden.
Volg mee naar rechts, de **Persoonshoek** in, en zo tot aan de **MELAAN**.

Welkom op de MELAAN! De Melaan was één van de laatst zichtbare **vlietjes** in de stad en werd pas in 1913 **gedempt**. Tot in 2007. Sindsdien kan je weer slenteren langs het water. En als de ramen van het conservatorium open staan, krijg je er ook achtergrondmuziek bovenop!

16

SPELPRIKSEL

Leef je uit aan deze Spelprikkel!

Via de **Drabstraat** kom je op de **VISMARKT**.

Ongeveer in het midden van de **VISMARKT** staat **Hotel Vé**. Op deze plek bevond zich vroeger een **haringrokerij**. Vis werd toen gerookt om het beter te kunnen **bewaren**, want koelkasten bestonden toen natuurlijk nog niet!

8 manieren om iets te bewaren

Blik - Roken - Ijskelder - Koelkast - Rivier -
Frigobox - Zout - Insuikeren - ...
Ken jij er nog een paar?

Loop tot tegen het water en kijk eens naar de **GROOTBRUG** die links van **LAMOT** de twee oevers van de Dijle met elkaar verbindt.

Dit is de oudste stenen brug van Mechelen: zij is maar liefst **700 jaar oud!** De **GROOTBRUG** of **HOOGBRUG** heeft eigenlijk **4 bogen**, maar zoals je op de tekening hieronder en straks ook van op de **Zoutwerf** kan zien, werd er eentje **dichtgemetseld**. Langs die vierde boog stroomde ooit een **vlietje** de stad binnen.

Aan de overkant van de Dijle, tegen de brug, hangt een **tolhuisje**. Al wie vroeger het centrum van de stad binnen wou, moest hier **tol** betalen. Dit witte huisje heeft een grappige bijnaam. Het wordt door de Mechelaars ook wel **het overschotje** genoemd. Het **hangt** precies (als een restje of een overschotje) aan het aanpalende huis, alsof het elk moment in de Dijle kan belanden...

! . tol - een som geld die je moet betalen om ergens door te mogen reizen

Wandel verder, de **NAUWSTRAAT** in.

Ga op zoek naar het **dierkje** dat in de naam van een cafeetje in deze straat verstopt zit.

Tip: het is het diertje dat tot na de Tweede Wereldoorlog op de houten schappen van de overdekte vismarkt lag om in de vrijdagse pot en vervolgens in de magen van de Mechelaars te verdwijnen!

Ook het plein dat vandaag de **Vismarkt** heet, was niet altijd al de vismarkt! Vroeger werd de zeevis verkocht op de **IJzerenleen**, een beetje verderop. Later werd de vis een tijdje op de **Zoutwerf** te koop aangeboden, voor het **ambachtshuis** van de visverkopers, tot de nieuwe overdekte vismarkt op de huidige **Vismarkt** klaar was.

Pas op: ga er niet naar op zoek, want vijftig jaar geleden verdween ook deze overdekte vismarkt!!

!.. **ambachtshuis** - huis waar mensen met hetzelfde beroep samenkwamen

Loop de Nauwstraat uit, de IJZERENLEEN op en ga in het midden staan.

Eigenlijk loop je nu op **water**! Jawel! Hier lag ooit een vlietje - je weet wel, het vlietje dat ooit onder de vierde boog van de **Grootbrug** doorstroomde. In die tijd stonden overdekte viskraampjes op een houten vloer boven het water.

18

Let op de **ijzeren leuningen**, die deze straat zijn naam gaven. Al sinds de 16de eeuw bieden deze leuningen een steuntje aan vermoeide voorbijgangers. Vroeger zorgden ze er vooral voor dat je niet in het water viel!

19

Loop verder de IJZERENLEEN op. Bij de visfonteintjes hou je halt.

Zie je de **visfonteintjes**? Die staan hier niet zomaar! Hier lagen ooit welriekende vissen in de kraampjes van de visvrouwen te blinken.

Deze fonteintjes zijn van de hand van **Jean-Paul Laenen**, die ook het laatste vijffrankstuk ontwierp, lang geleden, in de tijd van voor de euro! Wie weet ligt er wel nog zo'n munstuk helemaal achterin een laatje van één van de kasten bij je thuis. Levert je zoektocht niets op? Niet getreurd: hier zie je hoe het muntje eruit zag dat Belgische kinderen van jouw leeftijd twintig jaar geleden door de kauwgumbak draaiden.

Keer op je stappen terug. Net voor de Grootbrug sla je linksaf, de LANGE SCHIPSTRAAT in.

In het begin van de straat, op nummer **13**, ligt het **Horlogeriemuseum**. Dit museum stelt maar liefst **1000** tijdmeters tentoon, en sommigen daarvan zijn wel **400** jaar oud! Van oude zonnewijzers en zandlopers tot de zakhorloges van je **betovergrootvader** en het nieuwste model polshorloge: je kunt het zo gek niet bedenken of je vindt het hier in de verzameling van Jozef en zijn dochter Elke!

⚠️ **betovergrootvader** - de opa van jouw opa

Let op: het museum valt enkel te bezoeken met een rondleiding.

20

Weet je nog waar de GROOTBRUG is? Steek die over, en ga het DIJLEPAD op. Vind je de trap ernaartoe?

Opdat iedereen optimaal van de **Dijle** zou kunnen genieten, werd het **DIJLEPAD** aangelegd. Via dit houten voetpad op het water doorkruis je Mechelen.

Ondertussen ruik je de zilte geur van de Dijle en hoor en voel je de planken in bankirai onder je voeten bewegen. Op het fluiten van waterhoentjes, gele kwikstaarten en andere watervogels is het hier stil want fietsers, skeelers en skateboarders zijn niet toegelaten.

Geef je ogen de kost en bewonder de **stijlvolle lofts en oude panden** die aan het water grenzen. Langs de oever kan je tal van muurbloempjes en plantjes ontdekken, zoals **zwartsteel**, **tongvaren**, **waterpeper**, **wolfspeen** en **stijf barbarakruid**.

Van april tot september kan je de stad trouwens ook ontdekken vanuit een **bootje op de Dijle**.

21

Loop **HET DIJLEPAD** verder af.

Van al dat wandelen krijg je honger, niet? **Mmm...** Mechelen heeft heel wat **lekkernijen** om bij te watertanden. Kijk maar eens naar de menukaart hiernaast. **Honger** gekregen? Nog even volhouden! Na de wandeling vind je ongetwijfeld je weg naar het centrum om al dit lekkers in één van de talrijke winkeltjes en restaurantjes uit te proberen...

22

Op het Mechelse menu

- Mechelse koekoek
- Maneblusserkes
- Mechelse asperges
- Gouden Carolus
- Mechelse paprika's & tomaten
- Torenkoekjes

Ben je aan het einde van het **Dijlepad**? Neem dan de trap naar boven, zo kom je aan op de **VIJFHOEK**.

SPELPRIKSEL

Leef je uit op deze Spelprikkel!

Uitgespeeld? Laat de **Vijfhoek** achter je en loop door de rijzige **POORT VAN PITZEBURG**.

Links ligt een gebouw dat nu een **school** is. Maar wist je ook dat hier ooit **de ridders van Pitzenburg** verbleven? Later dienden de gebouwen als **hotel** voor belangrijke mensen die een tijdje in Mechelen doorbrachten.

Loop verder, de **KRUIDTUIN** binnen.

België Koning Friet!

Wist je dat de eerste aardappel uit Amerika via Spanje in Mechelen belandde en hier in de **KRUIDTUIN** werd geplant? Voor België frietland is het dus allemaal hier begonnen.

Sla linksaf.

Je komt voorbij een **beeld** van **twee mensen** die elkaar innig omarmen. Ze lijken zich niet te storen aan nieuwsgierige voorbijgangers en staan daar middenin het gras, alsof de wereld ophoudt buiten hun omhelzing.

23

24

25

Zet je tocht door de **Kruidtuin** verder en hou eventjes halt bij de meest **merkwaardige boom** van het hele park.

Als een reusachtige **albatros** die zijn logge vleugels uitspreidt over de grond, zo lijkt ook deze **beuk** te loom om zijn kronkelende takken naar de hemel te richten. Hoe zou je zelf zijn – **honderzeventig jaar** is een respectabele leeftijd, en dan mag je al eens je armen laten zakken, zeker? Op donkere herfstavonden zet je wellicht een tandje bij als je hierlangs moet. Met zijn lange takken waarmee hij in het wilde weg om zich heen lijkt te grijpen, ziet deze boom er dan vast ietsje minder aardig uit...

Neem afscheid van de boom – nu hij er bij daglicht oud en wijs uitziet, kan dat geen kwaad – en loop tot aan de KRUIDENTUIN. (Jawel! In de Kruidtuin zit ook een echte kruidentuin verstoppt!)

De tuin wordt bewaakt door dé grote Mechelse kruidenspecialist, meneer **REMBRECHT DODOENS**. Maar... zie jij het ook? Hij mist iets! En aan zijn blik te zien, komen hier maar beter geen mensen meer langs met oneerlijke bedoelingen.

Een kruidje voor elk kwaaltje

Misschien ken je het nog van je overgrootmoeder: een kopje lindethee om geen schaapjes te moeten tellen, een glaasje kamillethee bij buikpijn, een muntbonbon voor een vlotte spijsvertering of een laagje goudsbloemzalf als je huid jeukt,...

REMBRECHT DODOENS wist er alles van. Hij was één van de grootste kruidenkeners van de 16de eeuw en schreef een heus "**Cruydenboek**". Een ware goudmijn voor oma's op zoek naar een doeltreffend middelje tegen **jicht** of hoge bloeddruk. Vandaag de dag snellen wij meteen naar de apotheek, maar vroeger probeerde men de kwaaltjes de wereld uit te helpen met **kruiden**. Zo gek veel is er trouwens niet veranderd. De meeste van onze moderne medicijnen worden immers nog steeds gemaakt van geneeskrachtige planten, toch?!

Tip! Kent iemand in je familie nog **kruidenreceptjes**? Vraag maar eens rond en noteer de receptjes in een boekje. Steeds minder mensen weten vandaag nog welk kruid welk kwaaltje verhelpt. En zo zorg jij dat die kostbare kennis van vroeger niet verloren gaat!

∴ **jicht** - pijn aan de gewrichten

Groet meneer Dodoens en keer terug naar het paadje voor de kruidentuin.

Zin om even uit te bollen? Op je weg naar de uitgang van het park ligt een speelpointje je op te wachten!

Klim de steile helling op, de Kruidentuin uit, en sla rechtsaf, het brugje naast de VOLMOLEN op.

In de 15de eeuw (600 jaar geleden!) maakte deze **watermolen** deel uit van een gigantisch complex van **zeven** watermolens. Al deze watermolens gebruikten het Dijlewater voor hun harde werk. De **VOLMOLEN** heeft nog gewerkt tot in het jaar **1907**. Het is de enige Mechelse watermolen die de tand des tijds heeft doorstaan.

Loop verder tot aan het **Raghenoplein**, sla dan rechtsaf, de **Hanswijkstraat** in, en loop tot aan de **HANSWIJKBASILIEK**.

Neem een kijkje binnen in de kerk (**sssst!**). Aangename kennismaking. Hier staat één van de bekendste Mechelse dames: de **MARIA VAN HANSWIJK, met het kindje Jezus** in haar armen. In hun met goud en zilver geborduurde gewaden zien ze er allebei op hun paasbest uit. Is de kerk gesloten? Geen nood, rechts van de grote poort, in de stiltekapel, vind je ook een beeld van Maria met het kindje Jezus terug.

27

Heel lang geleden kwam ik op een schip langs de Dijle Mechelen binnen gevaren. Plots gaf ik een teken... Ik moest en zou op deze plek blijven! Het schip kon pas verder varen nadat ik aan land was gebracht. Deze kerk werd daarna gebouwd als huis voor mij.

In 1272 werd Mechelen geteisterd door de **pest**. De wanhopige inwoners van de stad kwamen op het briljante idee om het Mariabeeldje al biddend door de stad te dragen. **Wonder boven wonder**, de kwalen hielden op!

Sindsdien wordt de Dame elk jaar in een **kleurrijke processie** door de Mechelse straten gedragen. Wie weet heb jij zelf al eens opgetreden in deze Hanswijkprocessie, als koorknaapje of op één of andere praalwagen? Of misschien hebben je ouders je al eens meegenomen om naar de processie te gaan kijken? Zoniet: je weet wat je te doen staat op de zondag voor Hemelvaart!

Verlaat de **Hanswijkbasiliek** en loop verder, de **HANSWIJKSTRAAT** af.

Tussen de huizen met het nummer 33 en 35 lag ooit een **waterstraatje**.

In de Middeleeuwen bezat Mechelen wel meer van die straatjes die uitgaven op de Dijle. Bijzonder handig bij **brand** wanneer bluswater moest worden aangevoerd! Omdat er nog geen brandweertwagens waren, vormden de mensen één lange **rij** en gaven van op de oever van de rivier **emmers** water door om de brand te blussen.

28

Op het einde van de **Hanswijkstraat** steek je de **Vijfhoek** over en neem je de **ONZE-LIEVE-VROUWESTRAAT**.

Op de zijgevel van het nummer **102** staat een wel heel toepasselijke **visreclame** geschilderd, van voor de tijd van de lichtreclames. In Mechelen is de Dijle nooit ver weg!

Een beetje verder kom je bij de **KERK VAN O.-L.-VROUW-OVER-DE-DIJLE**.

Stap de kerk binnen en ga op zoek naar het **schilderij** waarop hetzelfde diertje prijkt als op de reclame die je zonet op de gevel zag. Het schilderij werd gemaakt door de beroemde schilder **PIETER PAUL RUBENS** en wordt **De Wonderbare Visvangst** genoemd. Niemand minder dan de lieden van het Mechelse **visverkopersambacht** bestelden dit kunstwerk waarop ze hun beroep vereeuwigd wensten te zien!

Is de kerk gesloten? Dan zou je in de namiddag even kunnen terugkomen, of kan je hieronder het schilderij bekijken.

! visverkopersambacht - vereniging van visverkopers

Het Bijbelse verhaaltje dat het schilderij inspireerde...

Jezus komt voorbij een groot meer. Er liggen twee boten aangemeerd. Op de oever zijn enkele vissers de netten aan het spoelen. Jezus stapt op één van de vissers toe en vraagt hem om het meer in te lopen en zijn netten uit te zetten om te vissen. Verbaasd vertelt deze visser, die Simon heet, dat hij de hele nacht op het meer doorgebracht heeft zonder ook maar iets te vangen, maar toch roept hij zijn vrienden bijeen om hem te helpen. En ongelooflijk maar waar: de netten zijn nog maar nauwelijks uitgezet of ze zitten al barstensvol vis!

Loop de kerk uit en zet je tocht verder langs de **ONZE-LIEVE-VROUWESTRAAT**, tot aan het **MAALDERIJSTRAATJE** op je rechterkant.

Tot vijftig jaar geleden stonden op deze plek **bloemmolens** en werd hier flink wat afgemaald! Nog vroeger bevonden zich hier een **olieslagerij** en een **zeepziederij**. Niet verwonderlijk trouwens dat beide bedrijven de nabijheid van de Dijle opzochten. Ze hadden het water nodig om de **lichters** met granen of **grondstoffen** vlakbij de fabriek te laten aanmeren.

⚠️ **olieslagerij** - fabriek waar olie geperst wordt uit zaden ⚠️ **zeepziederij** - fabriek waar zeep wordt gemaakt ⚠️ **lichter** - schip waarmee ladingen uit grotere schepen naar de oever worden gevoerd ⚠️ **grondstof** - onbewerkt, ruw materiaal

Het Maalderijstraatje voert je naar de **ZOUTWERF**. Sla linksaf.

Op deze kade legden in de Middeleeuwen de schepen aan die **zout** naar Mechelen brachten. De drie prachtige huizen die een eindje verder op de **ZOUTWERF** staan, hebben elk een naam. Het eerste huis heet **De Steur**, het tweede **De Waag** en het derde **De Zalm**. Herinner je je nog waarom men in de Middeleeuwen huizen een **naam** gaf?

30

SPELPRIKSEL

Leef je uit op de Spelrikkel!

Toch staat er op het derde huis, net boven de deur, ook een huisnummer. Dit huis was dus extra herkenbaar en dat was eigenlijk wel handig want **De Zalm** was het **ambachtshuis** van de **vishandelaars**. Juist, diezelfde vishandelaars die ook **De Wonderbare Visvangst** bestelden die je zoëven in de kerk van O.-L.-Vrouw-over-de-Dijle zag!

Net zoals de drie gevels op de Haverwerf aan het begin van onze tocht, vertelt ook de gevel van **De Zalm** zijn eigen verhaal. Alleen al door heel aandachtig te kijken, merk je dat dit huis moet zijn gebouwd voor mensen die iets met **water** hadden: een **zeemeermin** op de blauwe voordeur, een reusachtige **zalm** erboven...

Ook **De Steur** en **De Waag** verdienen even je aandacht. Als je goed kijkt, merk je dat beide huizen per verdieping ietsje meer naar de straatkant **overhellen**. Weet je ook waarom? Hier zijn een paar redenen voor:

- Het was een manier om de onderzijde van de gevels te **beschermen** tegen de **regen**, wat in vochtige streken als deze zeker geen overbodige luxe was!
- Deze huizen bevonden zich middenin een havenbuurt. Soms moesten **zware lasten** van op de kade naar de zolderverdieping worden gehesen, en dan was het inderdaad niet slecht dat de lagergelegen verdiepingen ietsje meer naar binnen lagen en dus ook minder gemakkelijk beschadigd konden worden.

031

ZALM Sommigen beweren dat dit roze dier ooit in de Dijle heeft rondgezwommen. Eén blik op het water volstaat om te weten dat dat nu zeker het geval niet meer is: zalmen zoeken stromend water op terwijl het water van de Dijle stilstaat! Dat is al zo sinds 1900, toen men besliste de stroming van de rivier rond de stad te leiden om het gevaar op overstromingen en epidemieën te verkleinen.

Draai je om en neem de **Grootbrug** onder de loep. Goed opgelet, daarmee op de **Vismarkt**? Dan weet je vast nog waartoe de **vierde boog**, die je van hieruit goed kan zien, diende voor hij werd dichtgemetseld!

Loop tot op de hoek van de Zoutwerf, steek de Guldenstraat over en neem de Van Beethovenstraat.
Loop verder tot je op je linkerkant de STOOFSSTRAAT tegenkomt.

Waarschijnlijk kan je je nog nauwelijks voorstellen hoe het is om te leven zonder **warm water** dat uit de kraan stroomt van zodra je ze open draait. Je vindt het vast heel vanzelfsprekend dat je 's morgens de slaap van je af kan sproeien onder een lekker hete **douche** in een badkamer op nauwelijks drie stappen van je bed...

Ooit was dat helemaal anders! Vraag maar eens aan je overgrootmoeder... Niet iedereen had toen een badkamer, laat staan een echte badkuip en een douche al helemaal niet! Badkamers zijn een uitvinding van deze tijd. Je overgrootmoeder moest de **gietijzeren** kuip in, waarin dan ketels gloeiend heet water werden uitgieten. Ook wastafels bestonden toen nog niet. In plaats daarvan moest je 's morgens je toilet doen boven een **kom** op een ijzeren onderstelletje, waar een **lampetkan** bijhoorde om de kom met water te vullen.

32

Nog langer geleden, in de **Middeleeuwen**, trok je voor een grondige wasbeurt naar het **badhuis**. Mannen en vrouwen gingen samen baden en van het één kwam het ander natuurlijk... Naast een wasbeurt kon je hier ook een afspraakje regelen met één van de **meisjes van plezier** die er hun vaste stek hadden. In sommige culturen trekken mensen nog steeds naar de **hammam** of het badhuis. Bij ons vind je nog maar zelden badhuizen, en dan meestal nog op plaatsen waar veel **moslims** wonen, die deze traditie naar België hebben meegebracht (natuurlijk zonder meisjes van plezier).

Veel van de Mechelse badcultuur uit de Middeleeuwen is er dus niet overgebleven. **Jammer toch**, want in zo'n badhuizen ontmoetten mensen elkaar om de laatste nieuwtjes uit te wisselen en **gezellig** wat bij te kletsen. Een beetje zoals een café, maar dan in het water. Geef nou toe, in je badkamer gaat het er vast heel wat minder gezellig aan toe.

Op het einde van de **Van Beethovenstraat** kom je terug aan **LAMOT** uit, het begin- en meteen ook het eindpunt van je tocht langs de Dijle.

HIER EINDIGT JE TOCHT.

Met een hoofd vol beelden en verhalen over het Mechelen van vroeger en nu kan je huiswaarts of de stad in om één van de specialiteiten uit te proberen waarmee je in dit boekje hebt kennismemaakt.

Heb je nog **tips** of **ideeën** voor de schrijvers van dit boekje, of wil je hun nog iets kwijt – iets wat je op je tocht is overkomen of iets wat je zo mooi vond dat het je lang zal bijblijven? **Deel het met ons!**

 /visitmechelen

 @visitmechelen

 /visitmechelen

 @visitmechelen

GROETJES UIT MECHELEN!

Beeldverantwoording:

De initiatiefnemers hebben getracht om het beeldmateriaal voor deze educatieve publicatie zo volledig mogelijk te verantwoorden. Daar waar het mogelijk was, is de maker van het beeld of het werk en/of de bron vermeld. Niet alle auteurs van het beeldmateriaal hebben we kunnen traceren. Wij verontschuldigen ons daarvoor. Bij constatering van onvolledigheden of onjuistheden in de beeldverantwoording vragen wij u contact op te nemen. Alle beelden uit stadsarchief Mechelen vindt u ook op www.beeldbankmechelen.be; **illustraties Tom Schamp**: p1-3-12-13-14-16-17-19-28-30-31; stadsplan, Stad Mechelen, bewerking tapis plein vzw p4, bierviltje Lamot, coll. tapis plein – haver, www.dekooktips.com – Lamot vroeger, stadsarchief Mechelen – Lamot vandaag, Toerisme Mechelen; p5 boomstamwaterput, www.archeoweb.mechelen.be – 3 gevels Haverwerf, stadsarchief Mechelen; schip mosselaanvoer, vervoer strobundels, karren kade Haverwerf, stadsarchief Mechelen – wasvrouw op trapjes Haverwerf, stadsarchief Mechelen – meisje wastobbe, Glenn O. Blough, water appears and disappears, p 8/9, Row, Peterson and Company, 1949 - stoelenvlechtster, stadsarchief Mechelen – stoel, oorsprong onbekend - kikker, De Bonte Wereld van A tot Z, p 84, Zuid-Nederlandse Uitgeverij, 1956 – ooeivaar, De Bonte Wereld van A tot Z, p 124, Zuid-Nederlandse Uitgeverij, 1956 - vlietje Haverwerf vandaag, coll. tapis plein – 't Groen Waterke, Toerisme Mechelen - vlietje Haverwerf vroeger, stadsarchief Mechelen – 3 gevels Haverwerf, 3 details gevels Haverwerf, Toerisme Mechelen - details schildjes 't Paradijske, Toerisme Mechelen – bierviltje Keizer Karel, www.vacantiell.boudewijnmercx.nl – 3 foto's Vismarkt, stadsarchief Mechelen – blik, www.surf.nl – koelkast, www.daskeukens.nl - zoutvat, coll. Digital Vision, Sue Wilson - vissen, oorsprong onbekend - leuningen, coll. tapis plein – vijffrankstukken, oorsprong onbekend - kokkin, Everaere & Orioux, Sciences Appliquées, Hachette, 1958 – ridder, De Bonte Wereld van A tot Z, p142, Zuid-Nederlandse Uitgeverij, 1956 - aardappel, www.wymaengineering.co.nz – boompje, oorsprong onbekend - Dodoens, oorsprong onbekend – Cruydenboeck, www.archiv.ub.uni-marburg.de; p23 spelende kinderen, De Bonte Wereld van A tot Z, p 154; Zuid-Nederlandse Uitgeverij, 1956 – Volmolen 2x, stadsarchief Mechelen - details Hanswijkprocessie, vlnr oneven: Toerisme Mechelen, even: stadsarchief Mechelen - Hanswijkbasiliek, stadsarchief Mechelen - Maria Van Hanswijk, stadsarchief Mechelen - emmers, oorsprong onbekend - De Wonderbare Visvangst, Toerisme Mechelen - vissen, oorsprong onbekend - bloemmolens Maalderijstraatje, stadsarchief Mechelen - De Wonderbare Visvangst, Toerisme Mechelen - zeemeermin, Sabien Clement – zalm, www.stecker.be - 2 foto's Zoutwerf en Dijkstraatje, stadsarchief Mechelen - kan, oorsprong onbekend - meisje van plezier, Editions du Vieux Moulin – badkuip, oorsprong onbekend -einde

Colofon

Mechelen

stuurt je stappen is

een initiatief van Toerisme

Mechelen en Mechelen Kinderstad.

Concept en realisatie tapis plein vzw

(2006). Aanpassingen vorm editie 2015:

www.magelaan.be – **Illustraties Tom Schamp**

Met medewerking van Dienst Toerisme,

Erfgoedcel Mechelen, Gidsenbond, Dienst

Archeologie, Dienst Diversiteit, Dienst Ruimte-

lijke Planning, Dienst Marketing &

Communicatie, Stadsarchief **Met dank**

aan ABC vzw, Herboist Bianca

Krutz, Michel Leriche

We heb-

ben de grootste zorg

besteed aan de nauwkeurigheid

en de actualiteit van de gepubliceerde

gegevens. De uitgever kan echter geen ver-

antwoordelijkheid nemen voor eventuele on-

nauwkeurigheden of tussentijdse wijzigingen.

© 2015 alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitga-

ve mag worden vervoelvuldigd, opgeslagen in een ge-

automatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in

enige vorm of wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door

fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voor-

afgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Alle

teksten en foto's blijven eigendom van de uitgever.

D/2015/10717/9

V.U. Björn Siffer – VVV Mechelen vzw,

Hallestraat 2-4-6,

2800 Mechelen

PROMOTING
MECHELEN

